

14. Două epistole apostolice: Iuda și Iacov

Iuda și Iacov sunt două epistole timpurii, cu un pronunțat caracter iudaic. Ca și 2 Petru, Epistola lui Iuda citează sau face aluzii la 1 Enoch (1 En.2.1-5, 80.2-8, adică din secțiunea Cartea Veghetorilor, 1 En. 2-16, și Cartea Astronomică, 1 En 72-82), o carte care se bucura de anumită autoritate în cercurile iudaice intertestamentare. În ce privește Epistola lui Iacov, aceasta adoptă un ton de mustrare profetică, foarte ferm și categoric, un ton de certare care aduce aminte de stilul profeților, dar și de stilul lui Isus însuși. Accentul lui Iacov pe nevoia de înțelepciune indică o apropiere de tonul cărții Proverbe. Acentul pe fapte, în contra unei înțelegeri facile a credinței, precum și exemplul neprihănirii lui Avraam dovedește, de asemenea, caracterul său timpuriu și evreiesc. Ambele epistole nu fac se referă la tema opoziției dintre Lege și credință (Lege și har), atât de întâlnită la Pavel, ceea ce indică atât destinatarul eminent iudeu, cât și, foarte posibil, o datare timpurie, pe vremea când aceste subiecte nu îi preocupau foarte mult pe primii creștini. Epistolele mai a și alte teme comune, cum ar fi sfatul împotriva învățătorilor falși și îndemnurile la o viață de sfințenie, într-o lume păcătoasă.

14.1 Iuda: Încurajarea Bisericii în încercare

Deși epistola lui Iuda este ultima epistolă din NT, fiind așezată chiar înainte de Apocalipsa, ea poate fi studiată imediat după corpusul petrin datorită asemănării ei izbitoare cu 2 Petru. Între cele două epistole există asemănări evidente în conținut și structură, deși apar și deosebiri legate mai ales de forma prezentării mesajului și de lungimea sa. În același timp, există anumite apropieri stilistice și tematice și între epistolele lui Iuda și lui Iacov (dar nu de aceeași anvergură cu cele dintre Iuda și 2 Petru). În tabelul de mai jos se pot vedea principalele corespondențe între epistola lui Iuda și 2 Petru:

Iuda	4	5a	6-7	8-9	11	12	16	17-18
2 Petru	2:1-2	1:12	2:4, 6	2:10-11	2:15-16	2:13, 17	2:18	3:2-3

Autor, datare și destinatar

Conform introducerii, autorul epistolei este Iuda, fratele lui Iacov (Iuda 1:1). El poate fi fratele lui Iacov, frate al lui Isus, ori poate fi Iuda Tadeus, fratele lui Iacov cel mic, unul din apostoli (Mc. 3:18; Mt. 10:3). Pentru Ieronim, acest Iuda, autor al epistolei, era Iuda, văr al lui Isus, fiul lui Cleopa (fratele lui Iosif) sau fiul Mariei (o soră a Mariei, mama lui Isus).

Pentru unii autori protestanți, dar și catolici, cum sunt W.G. Kümmel și N. Perrin, epistola lui Iuda pare să provină din perioada de sfârșit al sec. I sau de început al secolului 2 AD (80-120 AD), și ar reprezenta o lucrare pseudepigrafă din partea celei de a doua generații de creștini (generația Bisericii în formare, a catolicismului emergent), pentru că pare să se refere la apostoli ca și cum toți aparțin generației trecute (Iuda

17)¹. O expresie asemănătoare apare și în 2 Petru 3:2 (în mod suplimentar însă 2 Petru are versete care indică și contemporaneitatea sa cu 1 Petru, precum și cu scrisorile lui Pavel, cf. 2 Pt. 3:1, 15-16).

Pe de altă parte, relația literară evidentă dintre 2 Petru și Iuda ar indica o dependență a lui 2 Petru de această epistolă și, deci, ar indica un caracter anterior pentru Iuda. În acest caz, datarea lui 2 Petru și 1 Petru obligă datarea lui Iuda într-o perioadă chiar mai timpurie, la mijlocul secolului 1.

O altă ipoteză posibilă este ca ambele epistole să reflecte un fond comun de predicare și, deci, o datare comună. Este posibil, astfel, ca ele să reflecte o relație de contemporaneitate, o legătură între autori, și să trateze același subiect pentru că era unul din subiectele principale ale vremii: avertizarea apocaliptică și îndemnul la o viață sfântă (o temă care apare și în 1 Ioan și în Apocalipsa, precum și în 1-2 Tesaloniceni), ceea ce indică, din nou, o proveniență de la mijlocul secolului 1 (60-70 AD).

Cartea este, astfel, adresată iudeilor creștini din Iudeea sau din vreo țară apropiată, pe care îi avertizează împotriva oamenilor nelegiuți intrați fără băgare de seamă în biserică, și care trăiesc în destrăbălare și în învățături greșite, reunțând, de fapt la credința în Hristos (4) și ispitindu-i și pe alții să facă așa.

Structura epistolei lui Iuda

De obicei, epistola lui Iuda este împărțită în două secțiuni principale:

Avertizare împotriva învățătorilor falși (1-16)

¹ W.G. Kümmel, *Introduction to the New Testament*, 428; N. Perrin și D.C. Duling, *The New Testament: An Introduction, Proclamation and Parenesis, Myth and History*, San Diego, CA: Harcourt, 1982, 260. Totuși, pluralul „apostolii voștri” din Iuda 17, poate avea și alte semnificații: o referire la întregul corp apostolic, care îl include și pe el.

Îndemnare la mărturie și o viață în adevăr (17-25)

Din punct de vedere epistolar, se observă

Praescriptio: De la Iuda, rob al lui Isus Hristos și frate al lui Iacov, 1:1a

Adscriptio: Către cei chemați, iubiți, păstrați,... 1:1b

Salutatio: Îndurare, pace, dragoste, 1:2

Proemium: Aveam un subiect, dar am să vă scriu despre cei neevlavioși, care îl tăgăduiesc pe mântuitorul Isus, 1:3-4

Probatio: Istoria arată că Dumnezeu va face dreptate și că îi pedepsește pe cei nelegiuți (paralelă trecut – prezent), 5-9
Trecut: Egipt (VT), 5
Trecut: Îngerii căzuți (1 Enoh), 6
Trecut: Sodoma-Gomora (VT), 7
Pângărirea prezentă a celor răzvrățiți, 8
Trecut: Moise, Mihail și Satana (Înălțarea lui Moise), 9
Batjocoritorii din prezent, 10
Trecut: Cain, Balaam, Core (VT), 11
Viața păcătoasă a intrușilor, 12-13
Viitor: Judecata din urmă (1 Enoh), 14-15
Viața destrăbălată în prezent, 16

Exhortatio: Îndemnuri la o viață sfântă, 17-23
Apel la memoria apostolilor, 17-19
Îndemnuri la viață spirituală, 20-21
Îndemn la ajutorarea celorlalți, 22-23

Doxologie: A lui să fie slava, puterea etc., 24-25

Comentarii și teme teologice în Iuda

În epistola lui Iuda se pot observa atât prezența catolicismului emergent, specific mijlocului și sfârșitului de secol 1, cât și caracterul timpuriu al mesajului, care vine dintr-o perioadă când spiritualitatea creștină de tip paulin încă nu era dominantă și când spiritualitatea de tip iudaic (avându-i ca reprezentanți pe Petru și Iacov) avea încă o mare influență.

Apar, astfel, expresiile „mântuirea noastră comună” (κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας), sau „credința dată o dată pentru totdeauna” (τῆ ἀπαξ παραδοθεισῆ πιστεῖ), Iuda 3, precum și apelul la vorbele „apostolilor lui Isus” (17- 18).

Epistola lui Iuda este cunoscută, de asemeni, pentru tonul vehement și plin de imagini profetice folosit în descrierea și condamnarea oamenilor prefăcuți, imorali și răzvrățiți, precum și pentru citatele din cărțile apocrife (1 Enoh, Înălțarea lui Moise). Desigur, aceasta implică faptul că anumite scene din 1 Enoh sunt considerate credibile, iar în ce privește Înălțarea lui Moise, că întâmplările de acolo pot fi folosite ca ilustrație. În nici-o situație, însă, nu sunt considerate a fi texte inspirate divin, pe ansamblul lor, la nivelul cărților din Vechiul Testament.

Este interesant de observat, de asemeni, paralelismul argumentului din VT, în Iuda și în 2 Petru, care îl asigură pe cititor de izbăvirea celui drept și de pedepsirea celui rău. Astfel, în 2 Petru 2:4-19, argumentul dreptății și pedepsei aduse de Dumnezeu, ca și al izbăvirii celor dreپți, parcurge referințele la VT în ordinea aceasta: pedepsirea îngerilor și aruncarea lor în Adânc, exemplul lui Noe – cel salvat și al condamnării restului lumii, Sodoma și Gomora și izbăvirea lui Lot; exemplul lui Balaam, fiul lui Bosor, care a fost muștrat de propria măgăriță. În epistola lui Iuda, referințele încep cu ieșirea lui Israel din Egipt, și continuă apoi cu pedepsirea îngerilor rebeli, apoi cu situația din Sodoma și Gomora, cu exemplul trupului lui Moise pentru care își disputau dreptul arhanghelul Mihail și Diavolul, cu exemplele răzvrătirilor lui Cain, Balaam și Core, și cu exemplul judecății finale. Tipul de

argument este același, dar exemplele folosite nu sunt identice. Într-un fel, mai logică este secvența din 2 Petru, pe când Iuda este mai retoric (nu folosește secvența istorică în cazul Sodomei și Gomorei și al ieșirii din Egipt). De aceea, se poate sugera că există o relație literară sau istorică între cele două texte, dar nu neapărat o relație de dependență, ci o relație de folosire independentă a unor locuri retorice comune în predicarea creștină din primul secol.

14.2 Teme și teste referitoare la Iuda

1. Comentați asupra semnificației folosirii cărții 1 Enoh și a Înălțării lui Moise în epistola lui Iuda.
2. Ce fel de oameni s-au strecurat în Biserică, după epistola lui Iuda și care era comportamentul lor? Descrieți erezia despre care vorbește Iuda.
3. Cum ați comenta asupra versetului 23? Din care foc pot fi salvați cei păcătoși? Ce înseamnă „cămașă mânjită cu carne”?
4. Ce părere aveți despre imaginile și metaforele cu care sunt descriși cei păcătoși în 2 Petru, Iuda și Iacov?

14.3 Iacov: Încurajarea Bisericii în exil

Epistola lui Iacov este o epistolă generală adresată evreilor creștini care trăiau în imperiul roman. Termenul folosit pentru destinatari este „cele 12 seminții din diaspora” (cf. 1Pt 1:1 „celor aleși care trăiesc ca străini în diaspora”), ceea ce pare să sublinieze faptul că autorul era conștient de participarea lui Israel la Biserică, pe deoparte, iar pe de cealaltă, pare să implice că nu se mai putea vorbi decât despre o diaspora, nu de o țară a celor 12 seminții. Dacă Ierusalimul ar fi fost distrus la momentul scrierii epistolei, atunci lucrul acesta ar plasa scrisoarea după anul 70, dar, întrucât menționarea diasporei poate avea și alte motive (grija pastorală, înțelegerea nevoiei de a misiona până la marginile lumii, ideea unei Impărății mai largi a lui Dumnezeu, metafora exilului celor credincioși care așteaptă acum revenirea lui Mesia și restaurarea lui Israel – la fel cum îl întreabă ucenicii pe Isus la înălțare, vezi, Fapte 1, etc), datarea scrisorii poate avea ca rezultat și o perioadă mai timpurie (tematica scrisorii implică o datare timpurie).

Autor, datare, destinatar

Una din scrisorile influente ale NT, deși nu întotdeauna apreciate (de exemplu, Luther o considera „o epistolă de paie” pentru că nu accentuează importanța credinței, ci subliniază importanța faptelor care dovedesc credința), epistola se prezintă ca fiind din partea lui „Iacov, robul lui Dumnezeu și al Domnului Isus Hristos” (1:1). Ca atare, referința pare să-l aibă în vedere pe Iacov cel drept, frate al lui Isus (Helvidius și Ieronim, sec. 4: posibil frate vitreg; alții, sec. 2: posibil văr al lui Isus), conducătorul Bisericii din Ierusalim. Iacov apare, direct sau indirect, în mai multe texte din NT, singur sau împreună cu frații săi (In 7:5; 1Cor 15:7; Gal 1:19; Fapte 1:13; Fapte 12; Gal 2:9; Gal 2:11–14; conciliul din Fapte 15, 48 AD).

Perioada scrierii ar trebuie să fie, în acest caz, anii 40-60 AD. Conform lui Josephus, Iacov a murit ca martir în timpul

marelui preot Ananus, în anul 61, din cauză că îl vestea pe Isus ca Mesia.²

Printre caracteristicile scrisorii lui Iacov se pot aminti gândirea evreiască, rabinică, apropiată de retorica din epistola lui Iuda și de cea din cuvântările lui Isus (mai ales din evanghelia după Matei), precum și stilul grecesc, educat al scrisorii (limba greacă folosită este una corectă, frumoasă, chiar dacă nu complicată; Iacov, ca evreu elenist, putea el însuși să atingă o astfel de performanță, după cum era posibil ca să se fi folosit de un secretar). Pe ansamblu, caracteristicile literare superioare ale scrisorii nu îl pot contesta pe Iacov ca autor, ci dimpotrivă, îl înfățișează ca pe un evreu creștin cu un mesaj și stil apropiate de retorica sinagogii, de predicarea lui Ioan Botezătorul și de cea a lui Isus, de cea a lui Iuda. De asemeni, se observă apropieri de 1 Petru, o scrisoare care vine tot din partea unui creștin de cultură evreiască (J.H. Ropes consideră că aceste epistole reflectă un context și un conținut proclamat comun, specific primului secol AD)³:

Iacov 1:1 - 1 Petru 1:1	Iacov 3:13 - 1 Petru 3:2, 4
Iacov 1:2f. - 1 Petru 1:6f.	Iacov 4:1 - 1 Petru 2:11
Iacov 1:12 - 1 Petru 5:4	Iacov 4:6 - 1 Petru 5:5 f.
Iacov 1:18 - 1 Petru 1:23	Iacov 4:10 - 1 Petru 5:6.
Iacov 1:21 - 1 Petru 2:1f.	

Caracterul timpuriu al epistolei și concordanța între autor și portretul lui Iacov din restul NT, se poate vedea și în acordul existent între stilul epistolei lui Iacov și stilul hotărârii conciliului din Ierusalim (48-49), din Fapte 15. Astfel, salutarea χαίρειν este folosită și în Iacov 1:1 și în Fapte 15:23

² Josephus, *Antichități Iudaice*, 20.200.

³ J.H. Ropes, *The Apostolic Age in the Light of Modern Criticism*, Kila, MT: Kessinger Publishing, 2007 (NY; C. Scribner's Sons, 1906); idem, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle of James*, NY: Hodder and Staughton, 1916.

(cf. Fapte 23:26); apelativul „fraților” (ὄδελφοι) apare și în Iacov 2:5 și în Fapte 15:13; similar, ἐπισκεπτεσθε de la ἐπισκεπτομαι, a vizita (Iac 1:27; Fapte 15:14); ἐπιστρεφειν de la ἐπιστρεφω, a reîntoarce, a aduce înapoi pe cineva (Iac. 5:19–20; Fapte 15:19); τηρειν ἑαυτον, διατηρειν ἑαυτον, a te păzi, a te păstra (Iac 1:27; Fapte 15:29); ἀγαπητος, iubiților - preaiubiților (Iac 1:16, 19; 2:5; Fapte 15:25).⁴

În continuarea acestei analize, se poate observa și faptul că scrisoarea prezintă apropieri de literatura intertestamentară iudaică, de cărți cum sunt *1 Enoch*, *Sirach*, *Testamentul celor Doisprezece Patriarhi*, *Pirke Aboth*, *Scrisoarea lui Aristee*, *4 Maccabei*, și de scrierile de la Qumran (*Regula Comunității* - 1QSa, și *Documentul Damascus* - 1 QS; fragmente sapiențiale - 4Q185),⁵ ceea ce constituie evidențe importante despre așezarea ei în cultura iudaică a primului secol. De asemeni, epistola pare cunoscută de autorul *Păstorului din Herma*, precum și de autorul predicii pseudo-clementine *De Virginitate* (cf. Iac 3:12), și are apropieri remarcabile de tonul moralist din *Didachia*. Origen o citează adeseori; la fel Didymus cel Orb, Athanasius, Chiril, Euthalius Diaconul etc.

Luther însă, la fel ca Erasmus, a ajuns să atribuie scrisoarea unui alt Iacov, de mai târziu, în timp ce alți teologi ulteriori, de diverse confesiuni, au început să o considere pseudepigrafă (începând W.M.L de Wette, sec. 19).⁶ O discuție extinsă a

⁴ Pe deoparte, asemănările reflectă stilul comun al celor două scrisori, pe de altă parte, ele indică o apropiere între stilul elenist al lui Luca și stilul epistolei lui Iacov, tot cu influențe eleniste. În ambele cazuri, epistola este încadrată ferm în contextul jumătății primului secol AD.

⁵ Barton și Muddiman, *Oxford Bible Commentary*.

⁶ P.H. Davids, *The Epistle of James: A Commentary on the Greek text*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1982, 2. Scrisoarea a fost recunoscută de Origen, precum și de Eusebius, ca adevărată, din partea lui Iacov, dar, de exemplu, și Eusebius o menționează în categoria epistolelor care au stârnit discuții (*antilegomena*, Eusebius, *Istoria Bisericii*, ii. 23; nu apare în canonul Muratori, sec 3, nici în lista canonică siriacă, tot sec. 3, dar apare în listele canonice ale lui Athanasius din Alexandria, sec. 4, Innocentiu din Roma, sec 4- 5, și în canonul sinoadelor din Hippo (393) și Cartagina (419). Fragmente

dovezilor pro și contra diverselor propuneri pentru identificarea lui Iacov o dă D. Guthrie⁷, arătând că totuși Iacov, ca frate al lui Isus, este cea mai probabilă alternativă.

Structura și stilul epistolei lui Iacov

Genul scrisorii pare să fie plasat între cel sapiențial (de tip proverbe, admonestări și muștrări etc.) și cel epistolar. Varietatea de subiecte, tonul sentențios și trecerile abrupte de la un subiect la altul (caracter de mozaic) sunt indici clare ale genului sapiențial. În ce privește genul epistolar, există un *praescriptio* clar și elemente de argumentare de tip *exhortatio* (îndemnuri) și *probatio* (probe, dovezi), alternate într-o structură de tip A-B. Finalul scrierii nu are însă elementele epistolare clasice, ci se prezintă mai mult ca încheierea unei cuvântări, a unei predici în sinagogă (există totuși elemente similare unui *peroratio*, o ultimă sfătuire care trage concluzii asupra întregii epistole).

În ce privește împărțirea, ea este foarte disputată (Luther nu vedea nici un fel de structură, dar el privea la epistolă cu multe prejudecăți). Tematic, se observă următoarele unități:⁸

Introducere (1:1)

Bucurie în încercări (1:2–18)

Ascultarea Cuvântului (1:19–27)

Credință și fapte (2:1–26)

Învățătură și vorbire (3:1–12)

Înțelepciunea și smerenia (3:13–4:12)

din Iacov sunt păstrate în trei papyrusuri din secolul 3, anume în P²⁰, P²³ și P¹⁰⁰). Scrisoarea este prezentă în codicele Sinaiticus (Σ) și Vaticanus (B). Ieronim, *De Viris Illustribus*, ii, scrie: „Jacobus qui appellatur frater Domini... unam tantum scripsit epistolam... quae et ipsa ab alio quodam sub nomine ejus edita asseritur.” Cf. W. O. E. Oesterley, *The General Epistle of James*, EGT iv, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1910 (1983); 387.

⁷ Guthrie, *New Testament introduction*, 723.

⁸ Barton și Muddiman, *Oxford Bible Commentary*, Iacov 1-2.

Muștrări pentru cei bogați (4:13–5:6)
 Așteptarea venirii Domnului (5:7–20)

Unii autori, cum ar fi F.O. Francis, văd patru mari părți și numeroase alte micro-structuri, adesea în dublet (săraci și bogați, fapte bune și fapte rele, două feluri de înțelepciune), cu diverse reluări și paralelisme interne (grupe sau enumerări de câte 3, 5, sau 7 elemente etc.). Astfel, într-o împărțire inspirată din cea a lui Francis structura Epistolei lui Iacov arată astfel:⁹

1.	1:2–27
1:2–11	<i>Proemium</i> lung:
Bucurie în suferință (2–4);
Stăruință în rugăciune (5–8);
Sfaturi săraci și bogați (9–11);
	1:12–25	12–18 corespunde cu 2–4;
19–21 corespunde cu 5–8;
22–25 corespunde cu 9–11.
	1:26–27:	Pivotul teologic al scrisorii:
Ce este religia adevărată
2.	2:1–26
a. 1–7;
b. 8,9–13;
c. 14–17;
d. 18–26;	Credință și echitate
Echitate față de săraci
Legea conduce la echitate
Dragostea practică, prin fapte
Credința și faptele (26: concluzia)
3.	3:1–5:6
a. 3:1–12
b. 3:13–18	Învățatură, înțelepciune
și smerenie:
Fapte bune, fapte rele;
Două feluri de înțelepciune;

⁹ F.O. Francis, „The Form and Function of the Opening and Closing Paragraphs of James and 1 John”, *ZNW* 61 (1970) 110–26 în R.P. Martin, *James*, WBC vol. 48, Dallas, TX: Word, 2002, xcix.

- c. 4:1-12 Situații de conflict: poftire rea, prietenie cu lumea, judecarea celorlalți;
Aroganță în planificarea afacerilor și în relațiile cu cei săraci (cf. 3:13-16)
- d. 4:13-5:6
4. 5:7-20 Îndemnuri finale:
5:7-11 Răbdare în suferință (cf. 4:11, 1:12);
5:12 Împotriva jurămintelor (cf. 3:6, 9, 10);
5:13-20 Rugăciune, vindecare, recuperarea celor căzuți (cf. 1:5; 4:2; 1:16).

Se observă că epistola are câteva părți asemănătoare cu predica de pe munte din Matei (Mt. 5-7) și cu predica de pe câmpie din Luca (Lc. 6:20-49): apar un fel de „fericiri” (1:2, 12), are îndemnuri și muștrări către cei bogați (4:13-5:6), și sfaturi finale legate de rugăciune (5:7-20).¹⁰ Tabelul alăturat grupează câteva din aceste corespondențe.

În continuare, se poate observa o împărțire care încearcă să pună mai bine în evidență structura epistolară și retorică a epistolei:

Iacov	Matei	Luca
1:2	5:11-12	6:23
1:4	5:48	
1:5, 17; 4:2-3	7:7-11	11:9-13
1:12	10:22; 24:13	
1:20	5:22 (5:20)	
1:22-23	7:24, 26	6:47, 49
2:5	5:3, 5	6:20
2:10-12	22:36-40	10:25-28
2:13	7:1	
2:14-16	25:34-35	
3:12	7:16-18	6:43-44
4:4	6:24	16:13
4:8	5:8	
4:10	23:12	14:11; 18:14
5:1-3	6:19-21	12:33-34
5:10	5:11-12	6:23
5:12	5:33-37	17:3
5:19-20	18:15	

¹⁰ Barton și Muddiman, *Oxford Bible commentary*, despre Iacov 1:2.

Praescriptio, 1:1

Adscriptio: Iacov,

Superscriptio: către cele 12 seminții din diaspora

Salutatio: χαίρειν, bucurați-vă!

Exordium: 1:2-25

Exhortatio: Bucurie în suferință, 1:2-4

Prin încercări se clădește caracterul

Exhortatio: Înțelepciune și credință, 1:5-8

Sunt date celui care se roagă statornic.

Ilustrație: cei nehotărâți sunt ca valul mării.

Exhortatio: Sfaturi pentru săraci și bogați, 1:9-11

Ilustrație: bogăția e ca iarba de pe câmp.

Probatio: Victorie în încercări și ispitiri, 1:12-18

Ispitirile vin de la om, nu de la Domnul.

De la Domnul vin toate darurile bune.

Exhortatio: Ascultarea și împlinirea Legii, 1:19-5

Trăirea în dreptate și ascultare.

Ilustrație: omul care privește în oglindă.

Partitio: învățătură și evlavie practică, 1:26-27

Conținutul propriu-zis al scrisorii: 2:1-5:6

Argumentul I. Dragostea frățească (2:1–13)

a. *exhortatio*: dragoste, nu favoritisme

Ilustrație: un vizitator în Biserică

b. *probatio*: porunca dragostei este în Lege

Argumentul II. Credință și faptele, 2:14-26

a. *exhortatio*: credință cu fapte

Ilustrație: un frate și o soră în nevoie...

b. *probatio*: exemplul lui Avraam și al lui Rahav.

Argumentul III. Etica învățătorului (3:1–12)

a. *exhortatio*: Îndemn la vorbire înțeleaptă

b. *probatio*: metaforele limbii (frâu, cârmă, foc, animal, apă - izvor, plantă - smochin)

Argumentul IV. Fapte bune și înțelepciune (3:13–18)

a. *exhortatio*: îndemn la fapte bune, 13-14

b. *probatio*: două feluri de înțelepciune: cerească și pământească, 15-18

Argumentul V. Planuri de viață și smerenie personală (4:1-10)

a. *exhortatio*: îndemn împotriva dorințelor rele și împotriva mândriei

b. *probatio*: argumente din VT (Domnul e împotriva celor mândri).

Argumentul VI. Relații bune și smerenie în afaceri (4:11–17)

a. *exhortatio*: împotriva bârfei (se încheie cu apel la Lege și Scriptură, tip *probatio*)

b. *exhortatio*: împotriva mândriei (se încheie cu sentințe și învățătură, tip *probatio*)

Ilustrație: oameni de afaceri neînțelepți, mândri

Argumentul VII. Certarea bogaților nedrepti față de angajați

(5:1-6), cu citate implicite din VT.

Exhortatio final: răbdare și perseverență, 5:7-11

5:7-8 Răbdare, căci ziua Domnului vine curând.

Ilustrație: plugarul care așteaptă roadele

5:9 Împăcare și iertare

Ilustrație: Judecătorul este aproape, la uși

5:10-11 Răbdare, căci Dumnezeu este milostiv

Epilog (*peroratio*?):

5:12 Mustrare cu privire la jurăminte

5:13-18 Puterea rugăciunii

Ilustrație: rugăciunea lui Ilie

5:19-20 Importanța efortului de a întoarce pe cineva la Hristos

Este remarcabilă la Iacov aglomerarea de ilustrații, de imagini vii, de metafore sugestive. În text apar numeroase figuri de stil și subgenuri literare (forme literare): diatriba, parabola (*mashal*, cf. 1:23-24, oglinda; 2:2-4, omul intrat în sinagogă; 2:15-17, familia în lipsuri), metafora, enumerarea, dialogul imaginar etc.

În general, argumentele principale încep cu un vocativ clasic, colectiv: „fraților” sau „preaiubiții mei frați”, sau „frații mei”, un mod specific evreiesc de adresare (vezi cuvântările lui Pavel, Petru și Ștefan, în Faptele apostolilor). Referințele directe și indirecte la VT subliniază și ele familiaritatea autorului cu VT și dau un caracter iudaic scrisorii pe ansamblul ei (cf. Ilie și rugăciunea, faptele lui Avraam și ale Rahavei; iarba de pe câmp: Iov 14:2; Ps 37:2; 90:5,6; 102:11; 103:15; Isa. 40:6; credința lui Avraam: Gen 15:16; 22:9; 22:12; 2Cr 20:7; Isa 41:8; despre lege, Deut 27:26. Ex 20:13,14; smerenie și har, Iov 22:29, Ps 138:6, Prov 3:34; 29:23, răbdarea lui Iov: Iov 1:21, 22; 2:10; 42:10; valoarea jurămintelor: Num. 14:18; Ps 103:8).

Caracterul iudaic elenist al scrisorii este dincolo de discuție, în Iacov regăsindu-se mai mulți termeni specifici doctrinelor dezvoltate în perioada intertestamentară: cuvânt - *logos* (1:18), credință - *pistis* (1:3) și testarea credinței (*pistin peirazein*), înțelepciune - *sofia* (1:5, 9-10), smerenie - *tapeinosis*, răbdare sau perseverență - *hypomone* (1:3-4, 5:7-20). Mulți din acești termeni apar și în epistolele pastorale ale lui Pavel, precum și în Evrei și în 1 Ioan, indicând o preocupare comună, unitatea de mesaj a liderilor creștini în Biserica primară.

Teme teologice principale în Epistola lui Iacov

Epistola pare mai greu de comentat pentru că trece abrupt de la un subiect la altul, fără o legătură aparentă (deși, așa cum s-a văzut există o serie de corespondențe și paralelisme interne între pasaje). Scopul ei este să edifice poporul lui Dumnezeu, Biserica, în speță pe credincioși evrei aflați în diaspora, ca să aibă o mărturie bună și să aștepte cu sfințenie și sănătate spirituală venirea Domnului.

Tonul și conținutul scrisorii o apropie de predica de pe munte (Matei 5-7), în ambele observându-se un caracter variat, mozaicat, al învățaturii, ceea ce înseamnă că se adoptă o abordare pastorală, de sfătuire diversă, conform nevoilor diverse ale comunității, un stil rabinic, prezent în predicarea primilor evangheliști și învățători ai Bisericii.

Tema răbdării în încercări și suferințe indică nevoia de tărie în dificultăți, dar și nevoia de rezistență în fața prigoanei și nevoia de înțelegere a voiei lui Dumnezeu în astfel de situații, precum și nevoia de iertare reciprocă și de stingere a conflictelor (1:28, 5:7-20). Legată de aceasta este și tema ispitirii (*peirasmos* – și „ispită” și „încercare, test”). Dumnezeu nu ispitește pe nimeni la rău, el nu poate fi cucerit de o asemenea idee (teologia aceasta este extrem de profundă: chiar dacă Dumnezeu este suveran și stăpân peste toți, chiar dacă îngăduie răul, chiar dacă lasă să fim ispitiți, ispitirea la rău nu își are originea în El); conform Epistolei lui Iacov, ispitirea la rău vine dinăuntrul omului, din poftirile rele și păcătoase (este, deci, conectată cu diavolul, căci de la el vin gândurile rele).

Tema relațiilor între bogați și săraci este o temă pastorală clasică în cultura iudaică, în mesajele profeților. În Iacov, apare în 1:9-11 (despre încurajare și caracterul trecător al tabloului social prezent; despre raportarea la Dumnezeu a săracilor și bogaților) și 2:1-13 (despre favoritisme; o lecție de etică), 2. 15-17 (despre sărăcie și arătarea practică a bunăvoinței; o lecție de credință arătată prin fapte), 4:13-17 (despre planificarea câștigului și smerenie în planurile de viitor) și 5:1-6 (o muștrare generică a bogaților pentru abuzurile lor față de săraci; aici se folosește o muștrare indirectă, a bogaților abuzivi din lume, din care creștinii să

extragă lecțiile cuvenite și să se decidă să se delimiteze de astfel de oameni; alminteri, este dificil de crezut că asemenea abuzuri puteau exista între creștini: oprirea plății, nepăsare, crimă).

Tema vieții practice, a faptelor bune care dovedesc credința apare în două pasaje principale: în 1:19-27 (ascultarea de Legea Domnului, de cuvântul Lui și adevărata evlavie); și în 2:14-26 (credința dovedită prin fapte, exemplele lui Avraam și al Rahavei). Este o temă etică foarte importantă în viața creștină – chiar dacă Luther nu a fost de acord cu accentul pus pe fapte. Ea are diverse ramificații în epistolă, fiind continuată, indirect, și în alte pasaje cum ar fi cele referitoare la vorbire, la înțelepciune, la relațiile frățești. Credința care nu reușește să fie arătată prin fapte, în viața practică, nu este o credință autentică, ci una demonică.

Tema relațiilor frățești este dezvoltată în 4:1-13, 5:9-20, dar și în 2:1-17. Gama de probleme amintite aici este destul de largă: intenții curate (inimi curate), fapte curate (mâini curățite), lipsa bărfeii, lipsa judecății și a criticii aspre între frați, rugăciune unii pentru alții, mărturisire, consiliere, ajutor și sprijin în nevoi și în necazuri. Relațiile frățești trebuie să fie guvernate de dragoste și de curăție, de ascultare de cuvântul Domnului. Prietenia cu lumea distruge prietenia cu Dumnezeu și relațiile cu frații. Un argument important: Dumnezeu vrea cu gelozie Duhul său din noi (4:5), ceea ce arată legătura dintre El și oameni, precum și investiția făcută de El în ființele umane.

Iacov 5:20 aduce în prim-plan un alt subiect interesant: cine reușește să îl întoarcă pe altul din rătăcire sa, la Domnul, îl salvează și acopere o mulțime de păcate (exegetic, aici apar două subiecte interesante: a. În ce sens îl salvează – sau îl mântuie? Desigur, într-un sens figurat; b. În ce sens și cui i se iartă o mulțime de păcate: celui care a fost rătăcit și s-a întors, sau celui care l-a întors pe primul din rătăcirea sa? Ce relație există între această iertare de păcate și cea prin jertfa lui Isus?).

Tema înțelepciunii și al învățaturii este o temă prezentă atât la începutul epistolei (1:5-8), cât și în partea a doua: în 3:1-12, despre vorbirea atentă, curată, despre responsabilitățile învățătorilor și ale teologilor, în general; și în 3:13-18, despre nevoia de înțelepciune de sus, pașnică, curată, și nu de înțelepciune pămânească, invidioasă și acidă, demonică, prin care relațiile frățești sunt distruse. În 5:12, apare iar această temă, în contextul vorbirii clare, fără jurăminte („da, da”; „nu, nu”).

Teme teologice adiacente. Iacov aduce în discuție câteva adevăruri importante despre Isus și domnia sa (1:1, 2:1, 2:7). Isus este numit Domnul, Domnul Slavei, și se amintește „Numele său bun” (adică, Numele său divin, rostit la botez, 2:7). Pe lângă aceste texte sunt importante și referințele la Domnul din cap. 5 (5:7-8; venirea Domnului; 5:14-15, rugăciunea în Numele Domnului pentru cel bolnav). Ele echilibrează celelalte situații în care titlul „Domnul” este folosit în Iacov, și care se referă la Dumnezeu Tatăl. Prin astfel de referințe Iacov afirmă, de fapt, egalitatea dintre Isus, Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu Tatăl. În același timp, așteptările eschatologice sunt destul de bine conturate: Judecătorul este la ușă, Domnul vine etc.

14.4 Teme și teste referitoare la Iacov

1. Prezentați argumentele privitoare la identitatea autorului epistolei.
2. Ce asemănări stilistice și de învățătură se pot observa între stilul predicilor lui Isus și stilul autorului epistolei?
3. Caracterizați viața socială a comunităților creștine evreiești în primul secol plecând de la ilustrațiile folosite de Iacov în epistola sa.

4. Încercați să expuneți doctrina lui Iacov despre credință și fapte: opune el cele două aspecte ale vieții creștine sau le prezintă drept complementare?
5. Cum explicați tonul vehement al sfătuirii din capitolele 4-5, înseamnă că viața creștinilor era atât de plină de defecte și de abuzuri?
6. Prezentați și sintetizați învățătura despre vorbire din capitolul 3. Ce paralele biblice cunoașteți cu privire la aceste sfaturi?

